

องค์ประกอบคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21
ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในจังหวัดนครพนม
Characteristics of 21st Century School Administrators
of the Opportunity Expansion Schools in Nakhon Phanom Province

ณัฐเดช จันทพันธ์¹ วาโร เฟิงส์สวัสดิ์² วัลนิกา ฉลากบาง²
Email: natpn2899@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในจังหวัดนครพนม เป็นการวิจัยเอกสารโดยดำเนินการศึกษาเอกสารจำนวน 15 แหล่ง เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จากแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในจังหวัดนครพนม มี 7 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม มี 3 ตัวบ่งชี้ คือ การเป็นแบบอย่างทางคุณธรรม จริยธรรม การแก้ปัญหาด้วยหลักเมตตาธรรม และการพัฒนาและสนับสนุนด้านคุณธรรมจริยธรรม 2) ด้านความรู้ และความสามารถ มี 3 ตัวบ่งชี้ คือ การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี และการสร้างความมั่นใจให้กับผู้ร่วมงาน 3) ด้านมนุษยสัมพันธ์ สังคม และชุมชน มี 3 ตัวบ่งชี้ คือ การมีความสัมพันธ์อันดีกับบุคลากรในองค์กร และชุมชน การยอมรับ ยกย่อง ให้เกียรติผู้ร่วมงาน และการครองใจคนให้ยอมรับ ศรัทธา 4) ด้านความเป็นผู้นำ มี 4 ตัวบ่งชี้ คือ การเป็นผู้นำในการปฏิบัติงาน การจูงใจผู้อื่น การมีความเชื่อมั่นในตนเอง และการบริหารงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์ 5) ด้านบุคลิกภาพ มี 4 ตัวบ่งชี้ คือ การมีกิริยา วาจาที่สุภาพอ่อนโยน การมีสุขภาพร่างกายและสุขภาพจิตที่ดี การมีความเมตตากรุณาและเสียสละ และการมีความละเอียด รอบคอบ 6) ด้านการพัฒนาตนเองในเชิงบริหาร มี 3 ตัวบ่งชี้ คือ การวิเคราะห์จุดด้อย จุดเด่นในการบริหาร การประเมินเป้าหมายการทำงาน และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และ 7) ด้านวิสัยทัศน์ มี 3 ตัวบ่งชี้ คือ การกำหนดเป้าหมายในอนาคตได้ชัดเจน การมีความสามารถวางแผน และการมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์

คำสำคัญ: คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

Abstract

This research aimed to study components of digital factors characteristics of school administrators in the 21st century the school expanded educational opportunities in Nakhon Phanom province. Using documentary research by studying 15 different sources to synthesize the factors of character traits of 21st century school administrators from related concepts and research. The research results were found that Characteristics of 21st century school administrators of schools expanding educational opportunities in Nakhon Phanom Province consisted of 7 main elements: 1) moral and ethical aspects there are 3 indicators: Being a moral example, Solving problems with compassion and The development and support of morality and ethics 2) Knowledge and ability there are 3 indicators: Being creative, Creating a good working environment and Building confidence for colleagues 3) Human relations, society and community there are 3 indicators: Having a good relationship with personnel in the organization and community, Recognition and honor and Holding the hearts of people to accept the faith 4) Leadership there are 4 indicators: Operational leadership, Persuading others, Having self-confidence and Management to suit the situation 5) Personality there are 4 indicators: Polite and gentle behavior, Having good physical and mental health, Being benevolent and selfless and Being careful 6) Management self-development there are 3 indicators: Weakness analysis Management highlights, Work goal assessment and Continuous self-development and 7) Vision there are 3 indicators: Clearly define future goals, Planning ability and Participation in setting vision

Keywords: characteristics of school administrators, 21st century school administrators, opportunity expansion school

¹ นักศึกษาลัทธิสุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการพัฒนาการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

² อาจารย์ประจำ สาขาวิชาการบริหารและการพัฒนาการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ความเป็นมาของปัญหา

เนื่องด้วยการปรับเปลี่ยนบริบทโครงสร้างของการจัดการบริหารศึกษาไทยตามรูปแบบใหม่ในยุคศตวรรษที่ 21 ที่ให้ความสำคัญต่อการปฏิรูปการศึกษาโดยมีความมุ่งหมายที่จะจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีศักยภาพพร้อมที่จะแข่งขันและให้ความมั่งคั่งอย่างสร้างสรรค์บนเวทีโลก ซึ่งมุ่งถึงความมีประสิทธิผลเป็นสำคัญ ฉะนั้นคุณลักษณะของผู้บริหารจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญมากต่อการปรับเปลี่ยนขั้นตอนและกระบวนการทำงานเพื่อให้องค์กรบรรลุประสิทธิผลในการบริหารงาน ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้ดำเนินการบริหารจัดการและการประสานงานของคนในองค์กร และต้องปรับเปลี่ยนมุมมองเนื่องจากการแข่งขันในศตวรรษที่ 21 นี้ขึ้นอยู่กับคุณภาพของประชากรในชาติเป็นหลัก ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาคุณภาพของประชากรนั้นก็คือ การศึกษา ซึ่งการจัดการศึกษาต้องเปลี่ยนแปลงที่ชนะจากกระบวนการแบบดั้งเดิมไปสู่กระบวนการที่ทันสมัย (วิโรจน์ สารัตนะ, 2556: 113)

การบริหารการศึกษาในสถานศึกษาจะมีประสิทธิผลเพียงใด ขึ้นอยู่กับผู้บริหารสถานศึกษาเนื่องจากมีความใกล้ชิดกับคณะครูและชุมชนมากที่สุด ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญมากในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาสถานศึกษาเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญต่อประสิทธิผลของการบริหารงานของสถานศึกษาเป็นอย่างยิ่ง โดยผู้บริหารจะต้องมีคุณลักษณะที่เหมาะสม มีพฤติกรรมในการเป็นผู้นำที่ถูกต้องเหมาะสม เพราะประสิทธิผลของงานทุกงานทุกด้านขององค์กร ขึ้นอยู่กับผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากจะต้องวินิจฉัยสั่งการหรือตัดสินใจแก้ปัญหาต่างๆ เพื่อให้งานเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ฉะนั้นแล้ว ผู้บริหารต้องเป็นผู้ที่มีศิลปะในการบริหารคนบริหารงาน ให้ประสบความสำเร็จบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ (จรูญ เก้าเอี้ยน, 2557, หน้า 125) สอดคล้องกับ ภูวิศา ชูธัญญา (2556, หน้า 2-3) ที่กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารและจัดการศึกษาจำเป็นต้องมีศักยภาพ สมรรถภาพและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่เอื้อต่อการจัดการศึกษา ตลอดจนความรู้ความสามารถ คุณธรรมจริยธรรม เพื่อให้การดำเนินการจัดการศึกษาบรรลุถึงความสำเร็จตามเป้าหมาย มีคุณลักษณะที่เหมาะสม มีความเป็นผู้นำ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรม มีความสามารถในการพัฒนาคนและพัฒนางานแล้ว การบริหารงานจะได้รับความร่วมมือจากคณะครูทำให้การบริหารงานโรงเรียนด้านต่างๆ ประสบผลสำเร็จได้โดยง่าย แต่ถ้าผู้บริหารสถานศึกษาขาดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ดีแล้วอาจทำลายขวัญและกำลังใจของบุคลากร ในหน่วยงานทำให้หน่วยงานประสบความล้มเหลวได้

โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในจังหวัดนครพนม เป็นโรงเรียนประถมศึกษาที่เปิดสอนระดับปฐมวัยประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้นในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยในบริบทของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในจังหวัดนครพนม ปีการศึกษา 2563 มีจำนวนทั้งหมด 81 โรงเรียน กระจายอยู่ในทั้ง 12 อำเภอของจังหวัดนครพนม ซึ่งการจัดการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในจังหวัดนครพนม มุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพที่ดี มีส่วนช่วยพัฒนาสังคมและประเทศชาติ เป็นโรงเรียนที่มุ่งให้เยาวชนทุกคนที่เรียนจบระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ให้ได้มีโอกาสเรียนต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และเป็นการเปิดโอกาส หรือขยายโอกาสให้เยาวชนมีพื้นฐานการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น เพื่อพัฒนาตนเองให้สามารถประกอบอาชีพและพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยเฉพาะการประกอบอาชีพสุจริตอย่างอิสระ

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาองค์ประกอบคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในจังหวัดนครพนม ที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับกระบวนการการบริหารงานและการพัฒนาการจัดการศึกษา เพื่อผู้บริหารสถานศึกษาและครูจะสามารถนำผลการศึกษามาใช้ประโยชน์ด้านการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาของตนเองให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง การประยุกต์ใช้ในการวางแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา การเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการและเป็นสารสนเทศนำไปใช้ในการกำหนดนโยบาย หลักการ วิธีการในการคัดเลือกสรรหาบุคลากรที่จะเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้ได้มาซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาที่มีคุณภาพ สามารถนำพาองค์กรทางการศึกษาให้ประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในจังหวัดนครพนม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

การศึกษาเอกสาร (Document Study) เพื่อทำการวิเคราะห์ และสังเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จากแนวคิดทฤษฎีของนักวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง จำนวน 15 แหล่ง ดังนี้

1. การศึกษาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามแนวคิดของนักวิชาการ ได้แก่ Bizzell (2011) Janice S. Alquizar (2013) ประเสริฐ อินทะมนต์ (2557) พนมไพร ไชยบุตร (2557) รุ่งทิพย์ ปิยะสา (2557) นิตยา ทองไทย (2559) พัทยา ทวยเดช (2559) เกศนีย์ เจือจันทร์ (2559) วรณิ แสงทอง (2559) ณรงค์ฤทธิ์ นามเหลา (2560) สุภาณีย์ แสงไพฑูริย์ (2560) วสันต์ บัวชุม (2561) สมศักดิ์ เจริญพานิชเสรี (2561) วัฒนากร ต่อซอน (2561) และ เลิศณรงค์ นามวงศ์ชัย (2562)
2. การสังเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยการแจกแจงความถี่จากหลายแหล่งข้อมูล และสรุปผลโดยใช้เกณฑ์ค่าความถี่ตั้งแต่ 5 ขึ้นไป ซึ่งเท่ากับหรือมากกว่าร้อยละ 30 ของความถี่ทั้งหมด
3. การยืนยันองค์ประกอบคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยการนำองค์ประกอบที่ทำการสังเคราะห์ที่ได้เสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสมขององค์ประกอบคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

ผลการวิจัย

ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งได้จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีของนักวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศ และต่างประเทศ โดยผู้วิจัยได้นำเอาข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์เนื้อหาจากเอกสารสู่ตารางการสังเคราะห์องค์ประกอบโดยแสดงในรูปความถี่ และเลือกองค์ประกอบที่มีความถี่ตั้งแต่ 5 ขึ้นไป ซึ่งเท่ากับหรือมากกว่าร้อยละ 30 ของความถี่ทั้งหมด มาเป็นองค์ประกอบคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 พบว่าคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา ในศตวรรษที่ 21 มี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม 2) ด้านความรู้ และความสามารถ 3) ด้านมนุษยสัมพันธ์ สังคม และชุมชน 4) ด้านความเป็นผู้นำ 5) ด้านบุคลิกภาพ 6) ด้านการพัฒนาตนเองในเชิงบริหาร และ 7) ด้านวิสัยทัศน์ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การสังเคราะห์ความถี่ขององค์ประกอบคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

คุณลักษณะของผู้บริหาร สถานศึกษาในศตวรรษที่ 21	นักวิชาการ (ปี)																
	Bizzell (2011)	Janice S. Alquizar (2013)	ประเสริฐ อินทะมนต์ (2557)	พนมไพร ไชยบุตร (2557)	รุ่งทิพย์ ปิยะสา (2557)	นิตยา ทองไทย (2558)	พัทยา ทวยเดช (2558)	เกศนีย์ เจือจันทร์ (2559)	วรณิ แสงทอง (2559)	ณรงค์ฤทธิ์ นามเหลา (2560)	สุภาณีย์ แสงไพฑูริย์ (2560)	วสันต์ บัวชุม (2561)	สมศักดิ์ เจริญพานิชเสรี (2561)	วัฒนากร ต่อซอน (2561)	เลิศณรงค์ นามวงศ์ชัย (2562)	ความถี่	องค์ประกอบที่เลือกศึกษา
1. ด้านบุคลิกภาพ																7	✓
- ด้านบุคลิกภาพส่วนบุคคล		✓															
- ด้านบุคลิกภาพที่ดี					✓												
- ด้านบุคลิกภาพ						✓		✓		✓	✓						
- ด้านบุคลิกภาพ และความอ่อนน้อมถ่อมตน											✓						
2. ด้านวิสัยทัศน์																5	✓
- ด้านวิสัยทัศน์		✓										✓	✓				
- ด้านมีวิสัยทัศน์กว้างไกล					✓												
- ด้านการมีวิสัยทัศน์											✓						
3. ด้านความรู้ และความสามารถ																11	✓
- ด้านความรู้ และความสามารถ			✓			✓					✓	✓					
- ด้านความรู้ และความสามารถในการบริหาร								✓									
- ด้านความรู้ทางวิชาการ				✓					✓		✓				✓		
- ด้านความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่						✓											
- ด้านความรู้ และความสามารถเกี่ยวกับงาน										✓							
4. ด้านคุณธรรม จริยธรรม	✓		✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓			✓	✓	11	✓
5. ด้านการบริหารจัดการ			✓	✓					✓					✓		4	

ตารางที่ 1 (ต่อ)

คุณลักษณะของผู้บริหาร สถานศึกษาในศตวรรษที่ 21	นักวิชาการ (ปี)														องค์ประกอบที่เลือกศึกษา		
	Bizzell (2011)	Janice S. Alquizar (2013)	ประเสริฐ อินทมนต์ (2557)	พนมไพร ไชยบุตร (2557)	รุ่งทิพย์ ปิยะสา (2557)	นิตยา ทองไทย (2558)	พัทยา ทวยเดช (2558)	เกศนีย์ เจือจันทร์ (2559)	วรรณิ์ แสงทอง (2559)	ณรงค์ฤทธิ์ นามเทลา (2560)	สุภณีย์ แสงไพฑูริย์ (2560)	วสันต์ บัวชุม (2561)	สมศักดิ์ เจริญพานิชเสรี (2561)	วัฒนากร ต่อซอน (2561)		เลิศณรงค์ นามวงศ์ชัย (2562)	ความถี่
6. ด้านความเป็นผู้นำ																	
- ด้านบทบาทในการเป็นผู้นำ	√																
- ด้านความเป็นผู้นำ		√			√	√				√	√			√			
- ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร								√									
7. ด้านทักษะการบริหาร																	3
- ด้านทักษะการบริหาร						√							√				
- ด้านทักษะความสามารถในการบริหาร										√							
8. ด้านการพัฒนาตนเองในเชิงบริหาร																	6
- ด้านการพัฒนาตนเองในเชิงบริหาร			√	√						√			√		√		
- ด้านการแสวงหาความรู้ใหม่และพัฒนาตนเองในเชิงบริหาร						√											
9. ด้านมนุษยสัมพันธ์ สังคม และชุมชน																	10
- ด้านมนุษยสัมพันธ์ กับชุมชน		√											√				
- ด้านสังคม และชุมชน			√	√											√		
- ด้านมนุษยสัมพันธ์					√					√							
- ด้านการติดต่อสื่อสารและมนุษยสัมพันธ์						√											
- ด้านความสัมพันธ์ สังคม และชุมชน								√									
- ด้านมนุษยสัมพันธ์ และสังคม										√							
10. ด้านการสร้างแรงจูงใจ																	4
- ด้านการสร้างแรงจูงใจ						√											
- ด้านการเป็นนักสร้างพลังและแรงจูงใจ											√						
- การสร้างแรงบันดาลใจ												√					
- ด้านการสร้างแรงจูงใจและพลังเชิงบวก													√				
11. ด้านการจัดระบบ			√	√					√						√		4
12. ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์																	2
- ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์						√											
- ด้านการเป็นนักริเริ่มสร้างสรรค์											√						
13. ด้านการอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรมไทย					√												1
14. ด้านวิชาชีพผู้บริหาร				√													1
15. ด้านการติดต่อประสานงาน											√						1
16. ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม	√										√	√					3
17. ด้านการจัดการเรียนการสอน		√															1
18. ด้านความสะอาด และบุคลิก													√				1
19. ด้านการตัดสินใจ																	2
- ด้านการตัดสินใจ						√											
- ด้านการวิเคราะห์ตัดสินใจ												√					

ตารางที่ 1 (ต่อ)

คุณลักษณะของผู้บริหาร สถานศึกษาในศตวรรษที่ 21	นักวิชาการ (ปี)																
	Bizzell (2011)	Janice S. Alquizar (2013)	ประเสริฐ อินทมนต์ (2557)	พนมไพร ไชยบุตร (2557)	รุ่งทิพย์ ปิยะสา (2557)	นิตยา ทองไทย (2558)	พัชยา ทวยเศษ (2558)	เกศนีย์ เจือจันทร์ (2559)	วรรณิ์ แสงทอง (2559)	ณรงค์ฤทธิ์ นามเทลา (2560)	สุภณีย์ แสงไพฑูริย์ (2560)	วสินต์ ปัทม (2561)	สมศักดิ์ เจริญพานิชเสรี (2561)	วิฒนากร ต่อซอน (2561)	เลิศณรงค์ นามวงศ์ชัย (2562)	ความถี่	องค์ประกอบที่เลือกศึกษา
20. ด้านการอุทิศตนในการปฏิบัติงาน							√										1
21. ด้านการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น							√										1
22. ด้านความรับผิดชอบ					√									√			2
23. ด้านการเป็นนักวิจัยและพัฒนา					√												1
24. ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี											√						1
25. ด้านการยึดประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ												√					1
26. ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม												√	√				2
27. ด้านการสื่อสารและเทคโนโลยี	√										√		√				3
28. ด้านเทคนิคพัฒนาวิชาชีพครู	√																1
รวม	5	5	6	6	8	6	8	4	6	6	5	9	10	8	6	-	7

ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีดังนี้

- 1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม มีตัวบ่งชี้ 3 ตัว คือ การเป็นแบบอย่างทางคุณธรรม จริยธรรม การแก้ปัญหาด้วยหลักเมตตาธรรม และการพัฒนาและสนับสนุนด้านคุณธรรมจริยธรรม
- 2) ด้านความรู้ และความสามารถ มีตัวบ่งชี้ 3 ตัว คือ การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี และการสร้างความมั่นใจให้กับผู้ร่วมงาน
- 3) ด้านมนุษยสัมพันธ์ สังคม และชุมชน มีตัวบ่งชี้ 3 ตัว คือ การมีความสัมพันธ์อันดีกับบุคลากรในองค์กร และชุมชน การยอมรับ ยกย่อง ให้เกียรติผู้ร่วมงาน และการครองใจคนให้ยอมรับศรัทธา
- 4) ด้านความเป็นผู้นำ มีตัวบ่งชี้ 4 ตัว คือ การเป็นผู้นำในการปฏิบัติงาน การจูงใจผู้อื่น การมีความเชื่อมั่นในตนเอง และการบริหารงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์
- 5) ด้านบุคลิกภาพ มีตัวบ่งชี้ 4 ตัว คือ การมีกิริยา วาจาที่สุภาพอ่อนโยน การมีสุขภาพร่างกายและสุขภาพจิตที่ดี การมีความเมตตากรุณาและเสียสละ และการมีความละเอียด รอบคอบ
- 6) ด้านการพัฒนาตนเองในเชิงบริหาร มีตัวบ่งชี้ 3 ตัว คือ การวิเคราะห์จุดด้อย จุดเด่นในการบริหาร การประเมินเป้าหมายการทำงาน และการพัฒนาดตนเองอย่างต่อเนื่อง
- 7) ด้านวิสัยทัศน์ มีตัวบ่งชี้ 4 ตัว คือ การกำหนดเป้าหมายในอนาคตได้ชัดเจน การมีความสามารถวางแผน และการมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ โดยสรุปผลการสังเคราะห์องค์ประกอบ ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การสังเคราะห์เนื้อหาขององค์ประกอบคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 (CSA)

องค์ประกอบ	นิยามปฏิบัติการ	ตัวบ่งชี้
CSA1. ด้านคุณธรรม จริยธรรม	พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกถึงการมีคุณงามความดี ความถูกต้อง เป็นแบบอย่างของผู้มีมาตรฐานวิชาชีพทางคุณธรรมจริยธรรมในวิชาชีพชั้นสูง มีการตัดสินใจในกรอบความคิดทางจริยธรรมมีเหตุผลในการตัดสินใจ สามารถแก้ปัญหาด้วยหลักเมตตาธรรม พัฒนาและสนับสนุนด้านคุณธรรมจริยธรรมทั้งในสถานศึกษา และชุมชนที่จะส่งผลต่อความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงขององค์กร	CSA11. การเป็นแบบอย่างทางคุณธรรมจริยธรรม
		CSA12. การแก้ปัญหาด้วยหลักเมตตาธรรม
		CSA13. การพัฒนาและสนับสนุนด้านคุณธรรมจริยธรรม

ตารางที่ 2 (ต่อ)

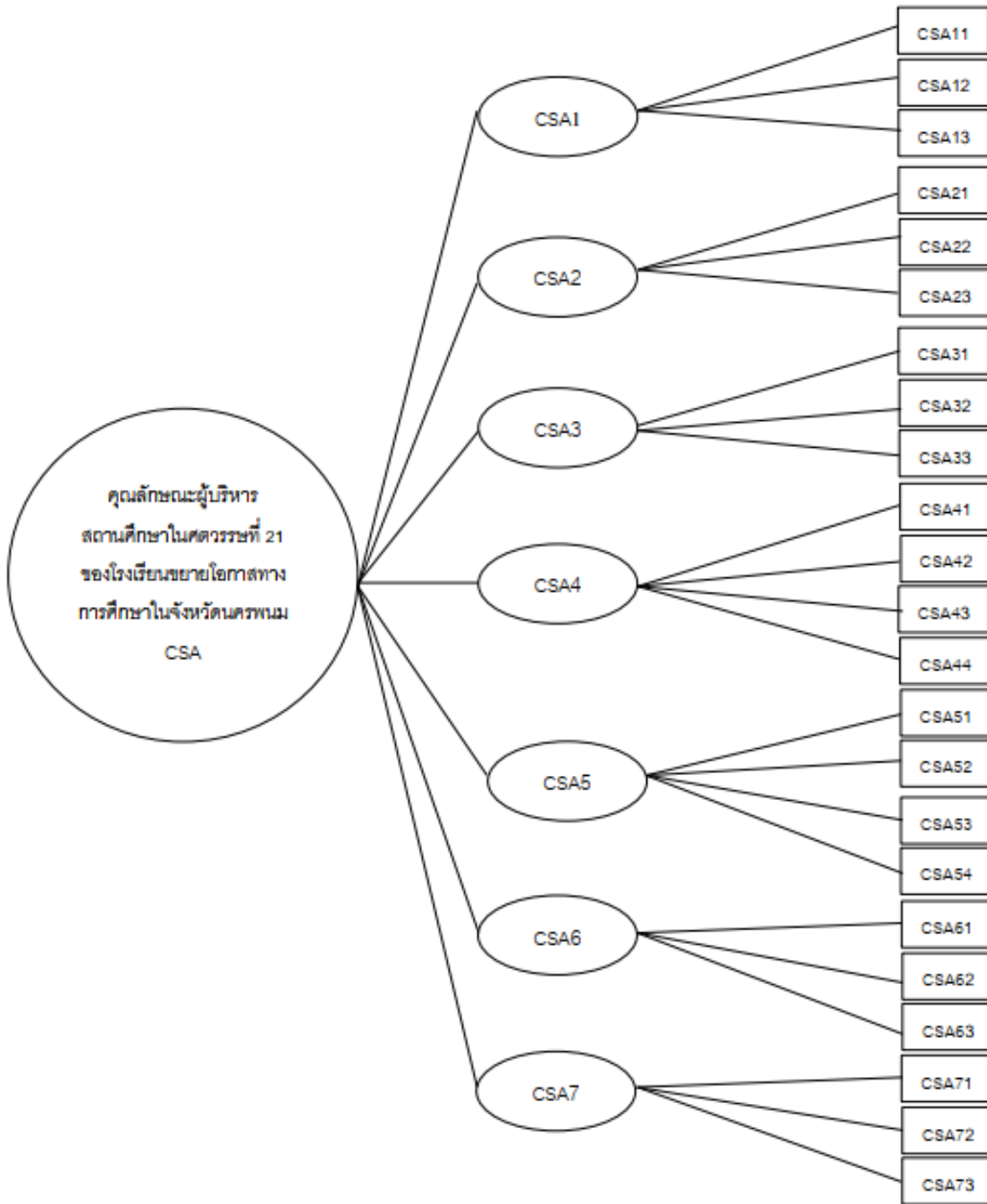
องค์ประกอบ	นิยามปฏิบัติการ	ตัวบ่งชี้
CSA2. ด้านความรู้ และ ความสามารถ	พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกถึงการมีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ รอบรู้ ก้าวเท่าทันเหตุการณ์ มีวิธีการบริหารอย่างฉลาด สร้าง บรรยากาศ การทำงานที่ดี สร้างความมั่นใจให้กับผู้ร่วมงาน สามารถพัฒนาและ ปรับปรุงแก้ไขปัญหาให้องค์กรบรรลุเป้าหมายตามเป้าประสงค์ได้อย่างมี ประสิทธิภาพและประสิทธิผล	CSA21. การมีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ CSA22. การสร้างบรรยากาศการ ทำงานที่ดี CSA23. การสร้างความมั่นใจ ให้กับผู้ร่วมงาน
CSA33. ด้านมนุษยสัมพันธ์ สังคม และชุมชน	พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกถึงการมีความสัมพันธ์อันดีกับ บุคลากรในองค์กรและผู้อื่น สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ยอมรับ ยกย่อง ให้เกียรติกับผู้ร่วมงาน สามารถสร้างความเชื่อมั่นและความสัมพันธ์ที่ดี กับชุมชน เปิดโอกาสให้สังคมมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาสถานศึกษา ตลอดจนสามารถครองใจคนให้ยอมรับ ศรัทธา ยินดีให้ความช่วยเหลือร่วมมือ ในการทำงานด้วยความเต็มใจ	CSA31. การมีความสัมพันธ์อันดี กับบุคลากรในองค์กร และชุมชน CSA32. การยอมรับ ยกย่อง ให้ เกียรติผู้ร่วมงาน CSA33. การครองใจคนให้ยอมรับ ศรัทธา
CSA4. ด้านความเป็นผู้นำ	พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกถึงการเป็นผู้นำในการปฏิบัติงาน นำการเปลี่ยนแปลง มีความสามารถในการตัดสินใจ สามารถจูงใจให้ผู้อื่น ปฏิบัติงานให้บังเกิดผลสามารถปกครองบังคับบัญชา กระจายอำนาจ และ มอบหมายงานได้ดี เสนอแนะแนวทางในการดำเนินงานให้กับผู้ร่วมงานได้ดี มี ความฉลาดเฉลียว ไหวพริบดี มีความรับผิดชอบ อดทน กล้าพูด กล้าทำ มี ความเชื่อมั่นในตนเอง มีความเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม มีความสามารถ ในการแสดงพฤติกรรม การบริหารงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์	CSA41. การเป็นผู้นำในการ ปฏิบัติงาน CSA42. การจูงใจผู้อื่น CSA43. การมีความเชื่อมั่นใน ตนเอง CSA44. การบริหารงานให้ เหมาะสมกับสถานการณ์
CSA5. ด้านบุคลิกภาพ	พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกถึงการมีคุณสมบัติ หรือ คุณลักษณะเด่นในตนเอง ประกอบด้วย การมีกิริยา วาจาที่สุภาพอ่อนโยน เป็น ผู้มีสุขภาพร่างกายและสุขภาพจิตที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้ร่วมงาน รวมทั้ง บุคคลอื่นๆ เป็นคนละเอียด รอบคอบ มีความรับผิดชอบในหน้าที่การงาน รวมทั้งมีเมตตากรุณาและเสียสละ	CSA51. การมีกิริยา วาจาที่สุภาพ อ่อนโยน CSA52. การมีสุขภาพร่างกายและ สุขภาพจิตที่ดี CSA53. การมีความเมตตากรุณา และเสียสละ CSA54. การมีความละเอียด รอบคอบ
CSA6. ด้านการพัฒนาตนเอง ในเชิงบริหาร	พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกถึงการพัฒนาตนเองเพื่อนำไปสู่ การเป็นผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพ ซึ่งสามารถวิเคราะห์จุดด้อย จุดเด่นและ ข้อจำกัดบนพื้นฐานองค์ความรู้เรื่องการบริหารในปัจจุบัน สามารถประเมิน เป้าหมายการทำงานที่นำไปสู่ความสำเร็จขององค์กร สามารถวางแผน ระยะยาวในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีจิตวิญญาณนักพัฒนา อีกทั้ง สามารถ	CSA61. การวิเคราะห์จุดด้อย จุดเด่นในการบริหาร CSA62. การประเมินเป้าหมาย การทำงาน CSA63. การพัฒนาตนเองอย่าง ต่อเนื่อง
CSA7. ด้านวิสัยทัศน์	พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกถึงการมีมุมมองกว้างไกล หรือมี โลกทัศน์ มองและตัดสินใจในหลายมิติ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และกำหนด เป้าหมายในอนาคตได้ชัดเจนโดยคำนึงถึงความ เป็นไปได้ภายใต้สภาพปัจจัยแวดล้อม ตลอดจนการมีความสามารถวางแผน คาดการณ์อนาคตของสถานศึกษา มีทัศนะกว้างไกลก้าวทันการเปลี่ยนแปลงใน ปัจจุบัน สามารถวางแผนงานให้บรรลุเป้าหมายและนโยบายที่วางไว้ มีวิธีการ แก้ปัญหาได้เป็นอย่างดี และเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของสถานศึกษา	CSA71. การกำหนดเป้าหมายใน อนาคตได้ชัดเจน CSA72. การมีความสามารถ วางแผน CSA73. การมีส่วนร่วมในการ กำหนดวิสัยทัศน์

อภิปรายผล

การศึกษาองค์ประกอบคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในจังหวัดนครพนม ในครั้งนี้ได้จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในจังหวัดนครพนม พบว่า คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในจังหวัดนครพนม มีจำนวน 7 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม มีตัวบ่งชี้ 3 ตัว คือ การเป็นแบบอย่างทางคุณธรรม จริยธรรม การแก้ปัญหาด้วยหลักเมตตาธรรม และการพัฒนาและสนับสนุนด้านคุณธรรมจริยธรรม 2) ด้านความรู้ และความสามารถ มีตัวบ่งชี้ 3 ตัว คือ การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี และการสร้างความมั่นใจให้กับผู้ร่วมงาน 3) ด้านมนุษยสัมพันธ์ สังคม และชุมชน มีตัวบ่งชี้ 3 ตัว คือ การมีความสัมพันธ์อันดีกับบุคลากรในองค์กร และชุมชน การยอมรับ ยกย่อง ให้เกียรติผู้ร่วมงาน และการครองใจในให้ยอมรับ ศรัทธา 4) ด้านความเป็นผู้นำ มีตัวบ่งชี้ 4 ตัว คือ การเป็นผู้นำในการปฏิบัติงาน การจูงใจผู้อื่น การมีความเชื่อมั่นในตนเอง และการบริหารงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์ 5) ด้านบุคลิกภาพ มีตัวบ่งชี้ 4 ตัว คือ การมีกิริยา วาจาที่สุภาพอ่อนโยน การมีสุขภาพร่างกายและสุขภาพจิตที่ดี การมีความเมตตากรุณาและเสียสละ และการมีความละเอียด รอบคอบ 6) ด้านการพัฒนาตนเองในเชิงบริหารมีตัวบ่งชี้ 3 ตัว คือ การวิเคราะห์จุดด้อย จุดเด่นในการบริหาร การประเมินเป้าหมายการทำงาน และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และ 7) ด้านวิสัยทัศน์ มีตัวบ่งชี้ 3 ตัว คือ การกำหนดเป้าหมายในอนาคตได้ชัดเจน การมีความสามารถวางแผน และการมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ รวมองค์ประกอบหลักของคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่มีความสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในจังหวัดนครพนม มีจำนวน 7 องค์ประกอบหลัก 23 ตัวบ่งชี้ ซึ่งผลการวิจัยที่ออกมาเช่นนี้เนื่องมาจากในการศึกษาเพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้ของคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 นั้นผู้วิจัยได้ทำการศึกษาทบทวนแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของนักวิชาการอย่างหลากหลาย เพื่อให้มีความชัดเจนและสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในจังหวัดนครพนมมากขึ้น และใช้เป็นแนวทางพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ให้มีความเหมาะสม ดังนั้น ผลการวิจัยจึงทำให้ได้องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามที่กล่าวมาข้างต้น สอดคล้องกับแนวคิดของ วสันต์ บัวชุม (2561) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษามี 9 ด้าน ได้แก่ 1) คุณลักษณะด้านการมีวิสัยทัศน์ 2) คุณลักษณะด้านการเป็นผู้นำทางวิชาการ 3) คุณลักษณะด้านการสื่อสารและเทคโนโลยี 4) คุณลักษณะด้านการติดต่อ ประสานงานที่ดี 5) คุณลักษณะด้านการเป็นนักริเริ่มสร้างสรรค์ 6) คุณลักษณะด้านการเป็นนักสร้างพลังและแรงบันดาลใจเชิงบวก 7) คุณลักษณะด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี 8) คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพและความอ่อนน้อมถ่อมตน และ 9) คุณลักษณะด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม สอดคล้องกับแนวคิดของ วัฒนกร ต่อซอน (2561: 42) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่มีความสำคัญในการบริหารสถานศึกษาซึ่งคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่เหมาะสมนั้นมี 8 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม 2) ด้านความเป็นผู้นำ 3) ด้านทักษะการเรียนรู้ และนวัตกรรม 4) ด้านการสื่อสาร 5) ด้านวิสัยทัศน์ 6) ด้านการสร้างแรงจูงใจและพลังเชิงบวก 7) ด้านความรับผิดชอบ และ 8) ด้านความอดทนและบุกเบิก และสอดคล้องกับเลิศณรงค์ นามวงศ์ชัย (2562) ที่ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารมีอาชีพ ซึ่งมี 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านคุณธรรมจริยธรรม 2) ด้านการจัดระบบ 3) ด้านวิชาการ 4) ด้านการบริหารจัดการ 5) ด้านสังคมและชุมชน และ 6) ด้านการพัฒนาตนเองในเชิงบริหาร

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยขอสรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้ คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในจังหวัดนครพนม มี 7 องค์ประกอบหลัก 23 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย 1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม มี 3 ตัวบ่งชี้ 2) ด้านความรู้ และความสามารถ มี 3 ตัวบ่งชี้ 3) ด้านมนุษยสัมพันธ์ สังคม และชุมชน มี 3 ตัวบ่งชี้ 4) ด้านความเป็นผู้นำ มี 4 ตัวบ่งชี้ 5) ด้านบุคลิกภาพ มี 4 ตัวบ่งชี้ 6) ด้านการพัฒนาตนเองในเชิงบริหาร มี 3 ตัวบ่งชี้ และ 7) ด้านวิสัยทัศน์ มี 3 ตัวบ่งชี้ ดังภาพประกอบที่ 1

ภาพประกอบที่ 1 คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในจังหวัดนครพนม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำผลการวิจัยไปเป็นกรอบในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้เกิดการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพตามบริบทของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในจังหวัดนครพนม และจังหวัดอื่นๆ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ศึกษาแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในจังหวัดนครพนม โดยนำกรอบแนวคิดจากผลการวิจัยในครั้งนี้เป็นกรอบแนวคิดการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- เกศนีย์ เจือจันทร์. (2559). คุณลักษณะผู้บริหารที่พึงประสงค์ตามความคิดเห็นของครูกลุ่มโรงเรียนขนาดกลางเครือข่ายที่ 28 สำนักงานเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. มหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพมหานคร (หัวหมาก).
- จรุณี แก้วเอียน. (2557). เทคนิคการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาทุกยุค และแนวทางการปฏิบัติสำหรับผู้บริหารมืออาชีพ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). สงขลา: ชานเมืองการพิมพ์.
- ณรงค์ฤทธิ์ นามเทลา. (2560). คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23. วิทยานิพนธ์ ค.ม. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- นิตยา ทองไทย. (2558). คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพตามความคิดเห็นของผู้บริหาร และครู ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระถมศึกษาชยันนาท สิงห์บุรี และอ่างทอง. วิทยานิพนธ์ ค.ม. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- ประเสริฐ อินทะมนต์. (2557). คุณลักษณะของผู้บริหารมืออาชีพตามความคิดเห็นของผู้บริหาร และครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25. วิทยานิพนธ์ ค.ม. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- พนมไพร ไชยบุตร. (2557). คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพในโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระถมศึกษา สกลนคร เขต 2. วิทยานิพนธ์ ค.ม. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- พัทยา ทวยเศษ. (2558). คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1. วิทยานิพนธ์ ค.ม. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- ภูวิศา ชูัญญะ. (2556). คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายครูรูป สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริม การศึกษาเอกชน. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยบูรพา
- รุ่งทิพย์ ปิยะสา. (2557). คุณลักษณะของผู้บริหารมืออาชีพในทัศนะของครูผู้สอน และผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 2. วิทยานิพนธ์ ค.ม. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- เลิศณรงค์ นามวงศ์ชัย. (2562). คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารมืออาชีพในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบึงกาฬ. วิทยานิพนธ์ ค.ม. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- वलันต์ บัวชุม. (2561). คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียน ประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ. วิทยานิพนธ์ ค.ม. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- วัฒนากร ต่อชอน. (2561). คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2. วิทยานิพนธ์ ค.ม. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สมศักดิ์ เจริญพานิชเสรี. (2561). การศึกษาคุณลักษณะที่ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษา. วิทยานิพนธ์ ค.ม. มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- สุภาณีย์ แสงไพฑูริย์. (2560). คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดส านักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2. วิทยานิพนธ์ ค.ม. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- Bizzell, B. E. (2011). *Professional Development of School Principals in the Rural Appalachian Region of Virginia*. Blacksburg Virginia.
- Janice, D.A. (2013). *Characteristics of School Administrator as Aredictors of Instructional Management Leadership*. Davao; Mindanao University.